

Újabb kora császárkori teleprészlet Lágymányoson

(Budapest, XI. ker., Bercsényi út, Hrsz.: 4275/14, 4275/15, 4275/19, 4275/20)

Az utóbbi években jelentősen megnövekedett a régészeti feltárások száma a XI. kerület lágymányosi városrészében. A főváros ezen területének római kori történetéről korábban csupán szórványos jellegű régészeti adatokkal rendelkezünk (elsősorban PETŐ 1976; 1979), ami részben a sűrű beépítettségből, részben az itt folytatott feltárások kisebb volumenéből adódott. Az újabb keletű feltárások közül több nagyobb kiterjedésű felületet érintett, mint pl. a volt Budai Skála parkolója területén 2007-ben (BESZÉDES–HORVÁTH 2008), vagy a Móricz Zsigmond körtéren 2006-ban (REMÉNYI–HORVÁTH 2007) végzett ásatások, amelyek révén jelentősen módosulni látszik a Gellérthegytől délre elterülő terület római kori története.

Jelen munkában, a leletanyag teljes értékű feldolgozása előtt nem kívánunk elharmarkodott kijelentéseket tenni, azonban annyi megállapítható, hogy Lágymányos területén egy összefüggő, nagy kiterjedésű, kora császárkori bennszülött jellegű település (*vicus?*) húzódott, ahol az ipari jellegű objektumok (fémöntő műhelyek, fazekaskemencék) mellett lakóobjektumok is nagyobb számban kerültek elő, tehát nem pusztán iparosnegyedről van szó. A települést, amely valószínűleg a Gellért tértől egészen az Október 23. utcáig hú-

Part of a new Imperial period settlement at Lágymányos

(Budapest XI, Bercsényi Road, Lrn.: 4275/14, 4275/15, 4275/19, 4275/20)

The number of archaeological excavations has significantly increased in the Lágymányos area of District XI. To date, there are only a few scattered archaeological data on the Roman period history of this part of the Capital (primarily PETŐ 1976; 1979), related partly to the many buildings covering the area and partly to the small-scale excavations conducted here. A few of the recent excavations extended over large surfaces such as the territory of the parking lot of the former Buda Skála in 2007 (BESZÉDES–HORVÁTH 2008), or on Móricz Zsigmond Circle in 2006 (REMÉNYI–HORVÁTH 2007), all of which have significantly modified the Roman period history of the territory south of Gellért hill.

Although we cannot draw any firm conclusions before the analysis of the find material is complete, it is nevertheless possible to say that a large, complex, early Imperial period autochthonous settlement (*vicus?*) stood on the Lágymányos territory. Besides industrial features (metal-casting workshops and pottery kilns) a large number of dwellings were also uncovered (thus, it was not simply an industrial settlement). Streets and roads, a few of them paved, crossed the settlement, which probably extended from Gellért Square to Október 23 Street.

*1. kép: A Bercsényi
úti ásátás részlete
felülnézetben*

*Fig. 1: Detail of the
archaeological excavations
in Bercsényi Road from a
bird's eye view*

zódott, utak, utcák tagolták, amelyek egy részét lekövezték.

Ugyanennek a kora császárkori (Kr. u. 1-2. századi) településnek került elő újabb részlete a Bercsényi út lesüllyesztéséhez kapcsolódó, 2009. március 4. és május 2. között végzett feltárásunk során. A Bercsényi út közvetlenül a volt Budai Skála parkolója mellett húzódik, így a két ásátás térben jól kiegészíti egymást.

A Bercsényi úton, a mintegy 3000 m² terület átkutatása több mint 200 régészeti jelenséget eredményezett. Némiképp meglepő volt, hogy valamennyi régészeti objektum a római korból származott, más történelmi korszak emlékei nem kerültek elő (1. kép).

A teleprészet lakóobjektumait a lekerített sarkú téglalap, vagy kissé ovális formájú, félig földbemélyített veremházak (lakógödrök) jellemezték. Ezekből hatot tártunk fel. Padlójuk jellemzően döngölt volt, melyeken nem mutatkoztak tapasztásra utaló nyomok. A lakógödrök belsejében általában nem találtunk cölöplyukakat. Leletanyagukat tekintve a

Another part of the same early Imperial period (AD 1st-2nd centuries) settlement was found during excavations linked with the sinking of Bercsényi Street between March 4 and May 2, 2009. Bercsényi Street runs along the parking lot of the former Budai Skála and thus, the two excavations complement each other.

The investigation of a surface of about 3000 m² on Bercsényi Street resulted in the recovery of more than 200 archaeological phenomena. It was astonishing that all the archaeological features came from the Roman period and that no other historical periods were represented at the site (Fig. 1).

The dwelling features of the partial settlement were characterized by slightly oval or oblong semi-subterranean houses with rounded corners. A total of six houses were unearthed. The floors were generally pounded with no trace of daubing. No postholes were found inside them. Central Gallic Samian wares and Pannonian stamped grey bowls were also found in addition to ceramics in the La Tène D

La Tène D hagyományú kerámia és a közönséges római provinciális áru mellett több ízben előfordultak közép-galliai terra sigillaták, valamint pannoniai pecsételt sűrű tálak is.

Sajátos csoportot alkotnak a lakógödörökkel azonos formájú és méretű, félig földbe mélyített objektumok, melyek padlósíntjén több (nem egy esetben több száz!), 2-7 cm átmérőjű, változó mélységű karólyuk volt megfigyelhető. A karólyukakat a padlóba leszúrt szövőbot nyomainak tarthatjuk, így ezen gödrök funkcióját a szövő-fonó tevékenységi körben kereshetjük (2. kép). Összesen négy ilyen jellegű objektum került elő, közülük az egyikben a gödör két rövidebbik végének közepén egy-egy ferde leásott cölöplyukkal.

Akárcsak a Budai Skála parkolójában folytatott feltáráson, a Bercsényi úton is több edényégető kemencét sikerült feltárni. Valamennyi edényégető kemence a kör, vagy körte alaprajzú, kettős tüzelőterű, közép bordás típust képviselte, amely általános volt a császárkor első két évszázadában

tradition and common Roman provincial goods.

Semi-subterranean features with the same shapes and measurements as the dwelling pits form a special group. Several (sometimes hundreds of) stake holes with diameters of from 2-7 cm and with varying depths were observed on their floor levels. The stake holes may possibly be interpreted as the remains of weaving poles that had been fixed in the ground. Perhaps, the function of these pits can be linked with activities including spinning and weaving (Fig. 2). Four features of this type were found. In one of them, an obliquely dug posthole could be observed in the middle of each of the two shorter ends of the pit.

Similarly to the excavation in the parking lot of the Buda Skála, a number of pottery kilns were uncovered in Bercsényi Street as well. All the pottery kilns were of a type with a round or pear-shaped ground plan and a double firing space with a central rib. This kiln type was common in Pannonia in the first two centuries of the

2. kép: Ovális alakú objektum, alján szövésre utaló karólyukakkal
Fig. 2: Oval feature with stake holes that may be interpreted as weaving post

3. kép: Közös munkagödörből táplált fazekaskemencék
Fig. 3: Kilns fed from common joint working pit

Pannoniában, főként a kelta alaplakosságú régiókban.

Külön kiemelendő az SE-003 jelű kemence, amelynek rostélya fölötti betöltésből, *planta pedis*-be foglalt DEVSO F fenékbélyeges pecsételt tál töredéke került elő (NAGY-BESZÉDES 2009).

További két edényégető kemencét egy közös munkagödörből tápláltak (SE-048 és SE-052), rostélyaik nem maradtak meg, a tüzelőtérben kerültek elő darabjaik (3. kép). Egy másik kemence (SE-006) alját pedig rendhagyóbb módon, lapos kövekkel rakták ki.

Gazdag leletanyag került elő a településen feltárt négy földkútból. A kutak bélést hordódongákkal oldották meg, az egyik aljából sikerült megmenteni hordódongák maradványait.

A településen egyetlen kőépítményre utaló kisebb falszakaszt találtunk. A

Imperial period especially in the regions inhabited by the Celtic population.

Kiln no. SE-003 should be mentioned separately: a fragment of a bowl with a bottom stamp of DEVSO F enclosed in a *planta pedis* was found in the fill over the kiln grate (NAGY-BESZÉDES 2009).

Two other pottery kilns were fed from a common working pit (SE-048 and SE-052). Their grates were not preserved and only fragments of them were recovered in the firing space (Fig. 3). Uniquely, the bottom of another kiln (SE-006) was covered with flat stones.

A rich find material was recovered from the four well shafts brought to light in the settlement. The wells were lined with barrel staves, the remains of which could be rescued from the bottom of one of the wells.

Only a single, short section of wall, indicative of a stone construction was found in the settlement. The limestone wall had a east-west orientation and an average width of 50 cm. The extent and the function of the building to which the wall belonged could not be determined.

A paved road was also found. The north-west-southeast running road was built mostly from white and sometimes yellow limestone rubble with gravel between the stones. The original width may have been 3 m. A Hadrian coin was found among the stones in the cross-section. A nearly 2 m wide ditch with a rounded bottom ran along the southern side of the road, nearly parallel to it. It may perhaps have been a water channel.

The paved road may have been a side road of the 3.5 m wide, north-south running multi-period gravel road documented in the parking lot of Budai Skála in 2007 (BESZÉDES-HORVÁTH 2007, 15). The

mészkövekből rakott, átlagosan 50 cm széles fal nyugat-keleti tájolású volt. A falhoz tartozó egykori kőépítmény kiterjedése és funkciója nem állapítható meg.

Feltárásunk során előkerült egy kövezett út is. Az északnyugat-délkeleti irányú utat, főként fehér, kisebb részt sárgás színű tört mészkövekből készítették, a kövek között sóderozás volt megfigyelhető. Eredeti szélessége 3 m lehetett. Átvágása során, a kövek közül Hadrianus érem került elő. Az út déli szélén, azzal párhuzamosan egy csaknem 2 m szélességű, ívelt aljú árok futott, amely talán csapadékelvezető árokként funkcionálhatott.

A most feltárt kövezett út a Budai Skála parkolójában 2007-ben dokumentált 3,5 méter szélességű, észak-déli irányú, többperiódusú sóderes út (BESZÉDES–HORVÁTH 2007, 15) egyik bekötőútja lehetett. A bekötőutak megléte a település szerkezetére és „oldalirányú” kiterjedésére is fontos adattal szolgál.

Az ásítás leletanyaga közül kiemelkedik Minerva istennő bronzból készült büsztje, amely alsó részének kiképzése alapján valószínűleg bútor, esetleg kocsidíszként szolgálhatott (4. kép).

A Bercsényi úti feltárás bőséges új adatokat nyújtott a lágymányosi kora császárkori településre vonatkozó egyre bővülő ismereteinkhez. Egyre világosabban bontakozik ki a Gellért-hegytől délre egy nagy-kiterjedésű, bennszülött alaplakosságú telep képe, amely a Kr. u. 2. század közepő harmadáig működhetett.

Beszédes József

4. kép: Bronz Minerva büszt
Fig. 4: Bronze bust of Minerva

existence of side roads provides important data on the settlement structure and the “lateral” extent of the settlement.

The bronze bust of goddess Minerva is one of the best of the finds from the excavation. Based on the form of its lower section it may have decorated a piece of furniture or a chariot (Fig. 4).

The excavation in Bercsényi Road has provided ample new data enlarging what is known of the early Imperial period settlement in Lágymányos. The nature of a large settlement south of Gellért hill, probably inhabited until the middle third of the AD 2nd century and inhabited by local Celts is becoming increasingly clear,

József Beszédes

Irodalom/References:

BESZÉDES–HORVÁTH 2008 – Beszédes J. – Horváth L.: Őskori és római kori lelőhelyek a Budai Skála bontása során (Prehistoric and Roman period sites uncovered during the demolition of the Budai Skála department store). Aqfüz 14 (2008) 141–157.

NAGY–BESZÉDES 2009 – Nagy A. – Beszédes J.: Koracászárkori edény bennszülött fazekas nevével Lágymányosról. In: Bíró Sz. (szerk.), *Ex Officina...* Studia in honorem Dénes Gabler. Győr 2009, 389–401.

PETŐ 1976 – Pető M.: Koracászárkori fazekastelep a Gellérthegy déli oldalán

(Frühkaiserzeitliche Töpfersiedlung am südlichen Hang des Gellérthegey). ArchÉrt 103 (1976) 86–85.

PETŐ 1979 – Pető, M.: Neuere topographische und archäologische Angaben zum Leben der Siedlung Gellérthegey-Tabán und Umgebung in der frühen Kaiserzeit. ActaArchHung 31 (1979) 271–285.

REMÉNYI–HORVÁTH 2007 – Reményi L. – Horváth L. A.: Régészeti lelőhelyek a 4. számú metróvonal Lágymányosi állomásain (Archaeological excavation at Lágymányos stations for underground line 4). Aqfüz 13 (2007) 187–195.